

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Педагогічний факультет
Кафедра педагогіки дошкільної та початкової освіти

Дипломна робота
ОС «Магістр»

на тему: **«ПІСЛЯДИПЛОМНА ОСВІТА ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ»**

Виконала: студентка II курсу, групи ДО-2м (з)
спеціальності 012 «Дошкільна освіта», ОС «магістр»
Півкач Олександра Олександрівна
Керівник: канд.пед.наук, ст.викл. Попович О.М.
Рецензент: д.пед.н., проф.Зданевич Л.В.

Мукачево – 2019 року

ЗМІСТ

ВСТУП	5
Розділ 1. НАУКОВІ ОСНОВИ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ	
1.1. Науково-теоретичні дослідження проблем післядипломної педагогічної освіти в Україні	10
1.2. Післядипломна педагогічна освіта як система неперервної професійної освіти	20
1.3. Національний аспект виховання у післядипломній педагогічній освіті	35
Розділ 2. ОБҐРУНТУВАННЯ ПЕРСПЕКТИВНИХ НАПРЯМІВ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕДАГОГІВ ДОШКІЛЬНОЇ ГАЛУЗІ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ РЕАЛІЙ	
2.1. Самоосвіта як невід’ємна складова професійного удосконалення педагогів дошкільного профілю	51
2.2. Організаційно-методологічні основи формування змісту післядипломної педагогічної освіти	62
2.3. Підготовка фахівців дошкільної ланки до впровадження досягнень психолого-педагогічної науки у педагогічну практику	84
ВИСНОВКИ	93
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	98
ДОДАТКИ	107

ВСТУП

Актуальність дослідження. Найхарактернішою особливістю нинішнього цивілізаційного етапу є наявність стрімких, усеохоплюючих змін. Забезпечити якість цих змін покликана освіта, яка має розвинути природні здібності людини, навчити її самостійно здобувати знання впродовж життя, творчо мислити, опановувати великі інформаційні масиви. Реалізація цього завдання покладена на вихователя, вчителя, викладача, педагога, знання й уміння якого треба привести у відповідність із нинішніми суспільними вимогами і світовими тенденціями. Сучасний педагогічний процес вимагає формування педагога, спроможного жити в системі координат, що постійно змінюються, здатного сприймати і творити зміни. Навчальна діяльність перетворюється із засвоєння, навіть творчого, суми знань на завдання координації навчання впродовж життя, і вироблення не тільки умінь і навичок, а й потребу в цьому; перетворення теоретичних знань на методологію практичної професійної діяльності, основу прийняття рішень.

Реалізація завдань підготовки педагога залежить від стану педагогічної освіти, що потребує об'єктивного аналізу нагромадженого вітчизняного досвіду базової та післядипломної педагогічної освіти – найважливішого джерела визначення стратегії сучасної професійно-педагогічної підготовки педагогічних кадрів.

В багатьох галузях професійної роботи, зокрема й педагогічної діяльності, увага традиційно акцентувалася на процесах базового навчання, ніж на підтримці навчання і розвитку в середині кар'єри. З недавнього часу продовження професійного розвитку стає більш визнаною складовою професійної діяльності, яка дозволяє особистості розвиватись і змінюватись відповідно до нових обов'язків, зміни обставин в межах її професії, соціально-економічних реформ, власного професійного покликання тощо.

Однією з найважливіших відкритих ланок неперервної освіти є післядипломна освіта, яка стає все більш складною системою. Динамічно

змінний світ висуває до неї все зростаючі вимоги. Одночасно всередині і зовні цієї системи з'являються потреби в нових освітніх послугах. Організаційно-правові, економічні, педагогічні, управлінські нововведення створюють можливості для якісних змін цілей, завдань, функцій і структур системи післядипломної освіти, способів і результатів її діяльності.

Концепцією післядипломної педагогічної освіти в Україні визначено цілі і завдання у справі розвитку професіоналізму педагогічних кадрів, вдосконалення загальнонаціональної системи підготовки та перепідготовки, підвищення кваліфікації фахівців для професійної діяльності. Саме післядипломна освіта здатна реагувати на швидкі соціально-економічні та технологічні умови, має безпосередній двосторонній зв'язок з практикою, що дає можливість швидше отримати освітній результат; освітяни, що навчаються, здатні критично оцінювати пропонувані інновації і можуть брати безпосередню участь у їх апробації, розвитку і реалізації.

Концептуальні положення щодо змісту, форм і організації післядипломної педагогічної освіти базуються на засадах Конституції України, законів України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Про вищу освіту», Національної доктрини розвитку освіти, а також на вимогах документів ЮНЕСКО, Міжнародної організації співробітництва й розвитку освіти, МОП (Рекомендація про статус учителів, 1966 р.; Доповідь міжнародної Комісії з освіти ЮНЕСКО для XXI століття, 1996 р.; Всесвітня доповідь з освіти ЮНЕСКО, 1998 р. тощо), які наголошують на необхідності фундаменталізації професійної підготовки педагога, її неперервності, гуманістичної спрямованості, демократизації, всебічності та варіативності.

У Національній доктрині розвитку освіти серед найважливіших проблем визначено необхідність професійного вдосконалення педагогічних працівників, розвиток конкурентноспроможної системи навчальних закладів, у яких здійснюється підготовка, перепідготовка та підвищення їх кваліфікації, розробка та запровадження державних стандартів післядипломної педагогічної освіти.

Актуальність дослідження проблеми визначається сукупністю чинників.

На етапі стрімких суспільно-трансформаційних процесів, розв'язання соціально-педагогічних суперечностей між потребами педагогічної науки та тенденціями розвитку системи післядипломної педагогічної освіти в Україні, соціальними запитами суспільства до професійно-педагогічної підготовки педагогів-дошкільників і реальною педагогічною практикою ця галузь неперервної освіти набуває загальнонаціонального значення, стає необхідною умовою підвищення професіоналізму педагогічних кадрів, зокрема дошкільної освітньої ланки.

Різні аспекти базової й післядипломної педагогічної освіти висвітлені у працях науковців: В. Луговий досліджує закономірності функціонування й розвитку педагогічної освіти як специфічної підсистеми освітньої системи в Україні; В. Майбородою відтворено історію розвитку національної вищої педагогічної освіти в Україні (1917 – 1992 рр.), розкрито її структуру, зміст; процес становлення й розвитку післядипломної освіти педагогічних кадрів досліджується С. Крисюком, А. Кузьмінським; Н. Протасовою визначено андрагогічні принципи функціонування системи післядипломної освіти. Науково-методологічною основою теоретичних розробок з проблем підготовки, післядипломної педагогічної освіти фахівців дошкільної галузі, формування особистості педагога є дослідження Л. Семушиної, К. Крутій, К. Волинець, Л. Артемової, З. Борисової, І. Воробйова та ін.

Теоретичне осмислення проблем базової й післядипломної професійної підготовки педагогів, висвітлене у працях науковців та практиків, дозволяє визначити ряд найбільш суттєвих напрямів її вдосконалення, зокрема інтегрування змісту навчання, становлення педагогічної мотивації та індивідуального стилю професійної діяльності з врахуванням вимог сьогодення.

Нині фактично не існує цілісної концепції післядипломної педагогічної освіти. Глобалізація, інновації інформаційного суспільства, стрімкі суспільно-

економічні трансформації, зміни педагогічних парадигм і технологій викликають необхідність обґрунтування стратегій розвитку післядипломної педагогічної освіти.

Викладене вище визначає проблеми післядипломної педагогічної освіти як особливо актуальні і в теоретичному, і в практичному плані, що й зумовило вибір теми дослідження **«Післядипломна освіта вихователів закладів дошкільної освіти»**.

Мета дослідження – на основі аналізу особливостей розвитку змісту та форм післядипломної професійно-педагогічної підготовки педагогів, визначити та прослідкувати перспективні напрями удосконалення цієї підсистеми освіти педагогів дошкільної освітньої ланки як органічної складової неперервної педагогічної освіти в Україні.

Відповідно до мети визначені основні **завдання дослідження**:

1. Визначити сутність та наукові основи післядипломної педагогічної освіти.
2. Теоретично обґрунтувати основні функції й напрями післядипломної педагогічної освіти в Україні.
3. Дослідити організаційно-методологічні основи формування змісту післядипломної педагогічної освіти фахівців дошкільної ланки освіти.

Об'єкт дослідження - післядипломна педагогічна освіта в Україні.

Предмет дослідження - розвиток післядипломної педагогічної освіти в Україні в теоретико-методологічному та практичному цілеспрямованні.

Методи дослідження. Для розв'язання визначених завдань, перевірки висунутої гіпотези використано комплекс взаємодоповнюючих методів: аналіз наукової та методичної літератури (для з'ясування стану досліджуваності проблем післядипломної педагогічної освіти в Україні), функціонально-структурного аналізу (що дав змогу простежити причинно-наслідкову й історичну зумовленість виникнення досліджуваної проблеми); компонентно-структурного, системно-структурного аналізу (для розгляду післядипломної педагогічної освіти та її компонентів як системи, що містить у собі

підсистеми); систематизація та узагальнення опрацьованих матеріалів (для формулювання висновків, визначення шляхів подальшого розвитку післядипломної педагогічної освіти в Україні).

Практичне значення одержаних результатів полягає в обґрунтуванні основних аспектів удосконалення професійної підготовки педагогів дошкільної ланки, у можливостях практичного застосування теоретично обґрунтованих матеріалів дослідження для формування програмно-цільових рішень у галузі неперервної педагогічної освіти, в роботі регіональних органів управління освітою та закладів системи післядипломної педагогічної освіти.

База педагогічного дослідження: Закарпатський інститут післядипломної педагогічної освіти.

Апробація результатів: Основні результати й висновки виконаної роботи доповідалися на III Міжнародній науково-практичній конференції «Освіта і формування конкурентоспроможності фахівців в умовах євроінтеграції» 24-25 жовтня 2019 р., м. Мукачево.

Публікації. Матеріали дослідження відображено у тезах на тему: «Самоосвіта як невід’ємна складова професійного удосконалення вихователів закладів дошкільної освіти».

Структура та обсяг роботи. Магістерська робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (101 найменування) та 3 додатків. Робота ілюстрована 5 рисунками. Загальний обсяг роботи – 113 сторінок.

ВИСНОВКИ

У роботі теоретично узагальнено результати дослідження наукової проблеми, що полягає у виділенні й розробці теоретико-методологічних засад (сутності, структури, закономірностей, принципів, особливостей та умов розвитку) післядипломної педагогічної освіти як органічної складової неперервної педагогічної освіти, післядипломної освіти педагогічних працівників – багатофункціонального освітнього утворення, теоретичні основи якого розвивалися паралельно з практикою діяльності педагогічних навчальних закладів. Результати проведеного дослідження підтверджують гіпотезу, покладену в його основу, і дозволяють зробити висновки.

1. Післядипломна педагогічна освіта – це спеціалізоване вдосконалення педагогічної освіти та професійної підготовки педагогів шляхом поглиблення, розширення й оновлення професійно-педагогічних знань, умінь і навичок або отримання іншої спеціальності на основі здобутого раніше освітньо-кваліфікаційного рівня та практичного досвіду. У контексті розуміння родового поняття «педагогічна освіта» як процесу й результату цілеспрямованого формування загальної й методологічної культури педагога перепідготовка, спеціалізація й підвищення кваліфікації є видовими компонентами післядипломної педагогічної освіти. Стажування, курсова підготовка, методична робота, самоосвіта є видами підвищення кваліфікації. Базова педагогічна освіта забезпечує формування загальної та професійної культури педагога, а післядипломна – її збагачення, розширення й поглиблення. У цьому контексті післядипломна педагогічна освіта набуває якісної визначеності та спрямовується на професійний розвиток особистості педагогів, їх професійно-особистісне самоутвердження.

З інституціонально-професійних позицій функції системи післядипломної педагогічної освіти характеризують її зв'язки з оточуючим середовищем, з системою суспільно-економічних відносин, з регіональними інституціональними підсистемами. Це такі функції: соціально-економічна,

адаптивна, координаційна, пропагандистська, виробництва, обробки та накопичення інформації, соціального захисту. Відповідно до позицій особистісного підходу, функції післядипломної педагогічної освіти доцільно згрупувати за трьома критеріями:

1) програмно-цільові (компенсаторна, відтворювальна, коригуюча, прогностична);

2) процесуально-технологічні (діагностична, моделююча, організаційна, координаційна, контрольна-інформаційна);

3) соціально-психологічні (орієнтаційна, мотиваційна, маркетингова, розвитку творчої активності, стимулювання).

Педагогічна культура працівника освіти органічно синтезує в собі загальнокультурну та спеціальнопрофесійну складові. На розвиток змісту післядипломної педагогічної освіти впливають зміни універсальної парадигми множинністю конкретних парадигм; розвиток педагогічної науки взагалі й підготовки педагогів зокрема; еволюція уявлень про педагога, його творчий потенціал; вивчення професійних потреб педагогів; вивчення і врахування вітчизняного та зарубіжного досвіду. За сутністю та характером вияву принципи функціонування й розвитку системи післядипломної педагогічної освіти доцільно об'єднати у дві групи: загальнометодологічні (соціальної детермінованості; системності й комплексності; наступності й перспективності; науковості; прогностичності; культуровідповідності; конкретно-історичного підходу) і специфічно педагогічні (гуманізму; демократизму; іманентності розвитку; вільного розвитку індивідуальності педагога; свободи вибору).

2. Післядипломна педагогічна освіта перебуває в постійному розвитку, що зумовлено об'єктивними суспільно-політичними та соціально-економічними умовами. На цю освітню галузь впливають як зовнішні – об'єктивні (політика, економіка, соціум, цілі), так і внутрішні – суб'єктивні (мотивація діяльності, самооцінка) чинники, необхідність подолання суперечностей між соціально детермінованими вимогами до професійно-

педагогічної підготовки педагогічних працівників і фактичним рівнем їхньої кваліфікації, між сучасними потребами духовного, соціального, економічного розвитку України й недостатнім рівнем професійної діяльності установ і навчальних закладів освіти. На формування системи післядипломної педагогічної освіти як соціального інституту вирішальний вплив має державна політика в цій галузі.

Найактуальнішими проблемами післядипломної педагогічної освіти, пов'язаними із суспільними трансформаціями, є організація самоосвітньої діяльності педагогів, відродження національної виховної роботи з дітьми та творчому використанню психолого-педагогічної інноватики. На цих напрямках мають концентруватися головні зусилля закладів післядипломної педагогічної освіти. Реалізація вищеназваних функцій зумовлює необхідність діагностування, прогнозування, планування й організації цього процесу на основі оптимізації навчальних планів і програм, удосконалення структури навчально-виховного процесу; забезпечення наукової організації нормування праці професорсько-викладацького складу і слухачів; удосконалення методів, прийомів, засобів праці тощо.

3. В організаційно-управлінському плані виділяються чотири етапи самоосвіти: діагностико-прогностичний (виявлення суперечностей у підготовці, визначення змісту, форм, методів, засобів і термінів самоосвітньої роботи), самостійна робота (реалізація планів і прогнозів), апробація власних досягнень (проведення занять, корекція практичних умінь та ін.); підсумковий, завершальний (оформлення результатів самоосвіти, самоаналіз діяльності). Якісно вищий рівень розв'язання теоретичних і практичних завдань педагогічної діяльності забезпечують особистісно-гуманістичну орієнтацію, формування системності педагогічного мислення, діалектичну взаємодію індивідуальної педагогічної культури зі світовою, професійне самовизначення.

Оновлення змісту навчання відображає нові тенденції розвитку педагогічної теорії і практики Система післядипломної педагогічної освіти

працюватиме ефективніше за умов реалізації права на свободу вибору змісту й форм освіти, відкритої атестації навчально-виховних закладів, програм післядипломної освіти, створення нормативно-правових засад функціонування та розвитку, визначення організаційно-педагогічних заходів стимулювання зростання професійно-педагогічної компетентності педагогів.

Основними організаційно-педагогічними умовами ефективної діяльності закладів післядипломної педагогічної освіти є наявність висококваліфікованих кадрів, розуміння й виконання ними своїх функцій, спроможність проводити науково-дослідницьку діяльність і впроваджувати її результати, здатність використовувати педагогічну інноватику та навчати користуватися інноваційними технологіями, здійснювати педагогічний моніторинг і діагностування, створювати належну навчально-матеріальну базу.

Обґрунтовано концептуальні засади розвитку післядипломної педагогічної освіти, що дало змогу визначити стратегію її модернізації, розвитку перспективних напрямів – організацію гнучких, різнорівневих організаційних форм з орієнтацією на різні потреби педагогічних працівників, посилення культурологічного підходу. Необхідність розробки нових моделей післядипломної педагогічної освіти зумовлена змінами в суспільстві й у системі освіти: створенням полікультурної ситуації, формуванням демократичних цінностей, ринковими відносинами, збільшенням питомої ваги міжнародної інтеграції та ін.

Післядипломна педагогічна освіта є спеціальною освітньою діяльністю педагога, метою якої є його розвиток як особистості і як професіонала, постійне збагачення його творчого потенціалу. Вона підвищує можливості педагогічної й соціальної адаптації педагогічних працівників у динамічному суспільстві.

Дослідження теоретико-методологічних основ післядипломної педагогічної освіти як відкритої системи й надалі є актуальним. Це зумовлюється складністю об'єкта дослідження як системно-інтегративного

утворення, кожна з підсистем якого, в свою чергу, є системою й об'єктом системного дослідження. Післядипломна педагогічна освіта недостатньо розроблена з точки зору її глобальності, багатоаспектності. Педагоги потребують теоретичної й методичної допомоги для адаптації в нових умовах функціонування освіти в Україні до тих трансформацій, які здійснюються в останні роки: зміни у філософії освіти, методології й методиці, умінь і навичок, посилення мовної підготовки та ін. Отже, удосконалення післядипломної педагогічної освіти – міждисциплінарна комплексна наукова проблема довготривалого характеру.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>